

Par patēriņa cenām 2024. gada februārī

Februārī vērojamas mēnesim raksturīgas cenu pārmaiņas

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2024. gada februārī, salīdzinot ar janvāri, patēriņa cenu līmenis pieauga par 0,1 %. Precēm tas samazinājās par 0,1 %, bet pakalpojumiem pieauga par 0,5 %.

Tradicionāli februārim ir raksturīgas ļoti mērenas cenu izmaiņas, kas arī šogad vērojamas pēc straujāka kāpuma iepriekšējos trīs gados.

Lielākā palielinoša ietekme februārī bija cenu pieaugumam degvielai. Pēc mērenas cenu kāpuma janvārī cenas degvielai februārī pieauga strauji – par 5 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,3 procentpunktiem. Cenas līdzīgi pieauga gan dīzeļdegvielai, gan benzīnam.

Arī pasaules naftas cenas turpina pieaugt jau otro mēnesi pēc kārtas – februārī mēneša laikā vidēji par 3 %. Mēneša sākumā naftas cenas samazinājās līdz 77 ASV dolāriem par barelu, bet tad atkal strauji pieauga līdz 82-83 ASV dolāru par barelu un tādā līmenī noturējās praktiski lielāko mēneša daļu. Naftas cenu kāpumu noteica bažas, ka OPEC+ turpinās piegādes samazinājumus, par ko diskutēs martā gaidāmajā sanāksmē, kā arī nenoteiktība saistībā ar pamieru starp Izraēlu un “Hamas” un pastāvīgie Jemenas hutiešu uzbrukumi kravu pārvadājumiem Sarkanajā jūrā.

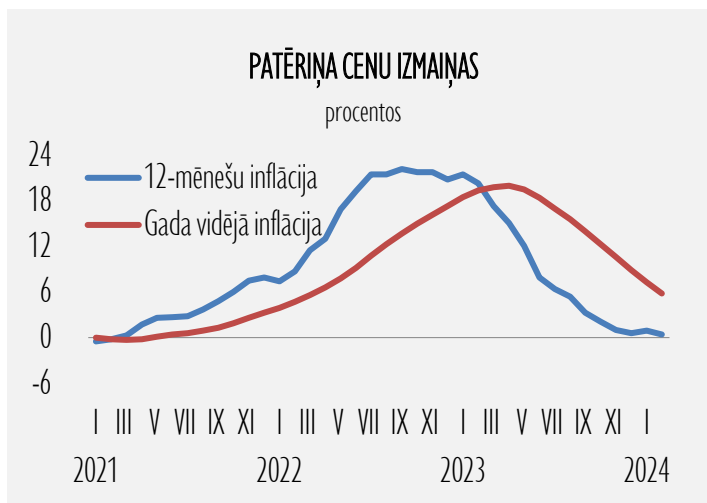
Liela ietekme februārī bija cenu kāpumam pakalpojumiem – vidēji par 0,5 %, kas kopējo cenu līmeni palielināja par 0,1 procentpunktu. Pakalpojumu sektorā lielākā palielinoša ietekme februārī bija cenu kāpumam atpūtas un kultūras pakalpojumiem televīzijas abonēšanas maksas sadārdzināšanās dēļ un kompleksajiem telekomunikāciju pakalpojumiem. Liela ietekme bija arī cenu kāpumam kompleksajiem atpūtas pakalpojumiem un pārvadājumu pakalpojumiem, ko galvenokārt ietekmēja cenu pieaugums starptautiskiem lidojumiem. Savukārt lielākā samazinošā ietekme bija cenu kritumam pirmsskolas izglītībai.

Lielākā samazinošā ietekme februārī bija cenu kritumam ar mājokli saistītiem energoresursiem, kas kopā kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,2 procentpunktiem. Lielākā ietekme bija cenu kritumam elektroenerģijai par 4,1 %, ko noteica tās cenas kritums biržā, samazinot tarifus, kas piesaistīti elektroenerģijas biržas cenām. Elektroenerģijas cenu kritumu veicināja labvēlīgie laika apstākļi elektroenerģijas ieguvei Eiropā – laikapstākļi siltāki par normu, augsta izstrāde no ūdens un vēja, kā arī dabasgāzes cenu lejupslīde Eiropā. Neliels cenu kritums bija arī siltumenerģijai – par 0,3 %, savukārt cietajam kurināmajam cenas pieauga par 0,7 %.

Samazinošā ietekme februārī bija cenu kritumam personīgās higiēnas precēm un skaistumkopšanas līdzekļiem par 3,5 %, kā arī, turpinoties sezonālām izpārdošanām, cenas samazinājās apģērbiem un apaviem par 1,2 %, kas kopā kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,14 procentpunktiem.

Pārtikai februārī tradicionāli ir sezonai raksturīgs cenu palielinājums, bet šogad februārī pārtikai cenas samazinājās – par 0,2 %, kas bija straujākais cenu kritums šajā mēnesī kopš 2013. gada un kas kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,1 procentpunktu. Lielākā samazinošā ietekme bija cenu kritumam maizei un graudaugiem, piena produktiem un kafijai, savukārt lielākā palielinošā ietekme bija cenu kāpumam dārzeņiem, olām un gaļai.

Jāatzīmē, ka pārtikas produktu cenas pasaulē turpināja samazināties. Kopš janvāra tās samazinājās par 0,7 %, bet kopš 2023. gada februāra bija vērojams kritums par 10,5 %. Janvārī graudaugu un augu eļļu cenu indeksu samazinājums vairāk nekā kompensēja cukura, gaļas un piena cenu indeksu pieaugumu. Straujākais cenu kritums februārī bija graudaugu cenām, ko turpināja ietekmēt spēcīgā konkurence starp eksportētājiem un sezonālo piegāžu palielināšanās dienviņu puslodes valstīs.

Kviešiem cenu kritumu noteica arī spēcīgais eksporta apjomu pieaugums no Krievijas Federācijas, kas radīja lejupvērstu spiedienu uz citu valstu, īpaši Eiropas Savienības, cenām. Kopumā graudaugu cenas pasaulē bija par 22,4 % zemākas nekā iepriekšējā gada februārī. Atspoguļojot ilgstošas plašās eksporta piegādes, augu eļļu cenu indekss samazinājās visiem galvenajiem augu eļļu veidiem, izņemot palmu eļļu. Cenu kāpumu palmu eļļai ietekmēja sezonāli mazāka ražošana Āzijas dienvidaustrumos. Savukārt straujākais kāpums februārī bija cukura cenu indeksam, ko galvenokārt turpināja noteikt bažas par cukurniedru ražu Brazīlijā zemā nokrišņu daudzuma ietekmē un nelabvēlīgas ražošanas izredzes divās vadošajās eksportētājvalstīs Taizemē un Indijā. Tomēr nokrišņu daudzuma uzlabošanās Brazīlijā februāra beigās, kā arī Brazīlijas reāla pavājināšanās attiecībā pret ASV dolāru ierobežoja straujāku cukura cenu pieaugumu. Jāatzīmē, ka cukura cenas joprojām saglabājās par 12,5 % augstākas nekā iepriekšējā gada februārī. Gaļas cenu indekss pēc krituma iepriekšējos septiņos mēnešos februārī pieauga. Cenas pieauga visiem gaļas veidiem, izņemot aitas gaļu. Cenu kāpumu galvenokārt noteica pieprasījuma pieaugums no vadošajām importētājvalstīm un mazākas nekā prognozēts piegādes no galvenajām ražotājvalstīm. Savukārt cenu indeksa pieaugumu visiem galvenajiem piena produktu veidiem noteica pieaugošais Āzijas pircēju importa pieprasījums, ko daļēji kompensēja cenu kritums Eiropas Savienībā.

2024. gada februārī, salīdzinot ar iepriekšējā gada februārī, patēriņa cenas pieauga par 0,4 %. Gada vidējā inflācija bija 5,8 %.

Arī turpmāk galvenā ietekme uz cenu izmaiņām joprojām būs saistīta ar energoresursu un pārtikas cenu svārstībām pasaulē, kā arī to noteiks globālā attīstība. Vienlaikus inflāciju Latvijā ietekmēs dažādi piedāvājuma puses faktori saistībā ar nodokļu un tarifu pārskatīšanu, kā arī pieprasījuma puse, ko veicinās atalgojuma kāpums. Kopumā 2024. gadā vidējā gada inflācija sagaidāma 2 % robežās.